

Alþingi
Erindi nr. Þ 133/45
komudagur 3.11.2006

Frumvarp til laga á breytingum á kynferðisbrotakafla almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

- Athugasemdir frá V-dags samtökunum -

V-dags samtökin fagna frumvarpi dómsmálaráðherra til breytinga á kynferðisbrotakafla hegningarlaga og þeirri auknu réttarvernd sem það boðar. V-dags samtökin vilja sérstaklega fagna því að í frumvarpinu er haft að leiðarljósi að auka réttarvernd kvenna og gera ákvæðin nútímalegri þar sem áhersla er lögð á að reyna að tryggja, svo sem framast er unnt í löggjöf, að friðhelgi, sjálfsákvörðunarréttur, kynfrelsi og athafnafrelsi hvers einstaklings sé virt.

V-dags samtökin hafa einblínt á forvarnarstarf gegn nauðgunum og munu því athugasemdir þessar einskorðast við þær tillögur frumvarpsins er snýr að þeim brotum. Í frumvarpinu er dregið úr núgildandi áherslu á verknaðaraðferðir nauðgana og megináherslan lögð á að með brotunum eru höfð kynmök við þolanda án þess að samþykki hans sé fyrir hendi og þannig brotið gegn sjálfsákvörðunarrétti og athafnafrelsi hans í kynlífi. Þau brot sem framin eru með ofbeldi eða hótun um ofbeldi eru skv. gildandi löggjöf litin alvarlegri augum af löggjafanum og þar með í dómaframkvæmd. Þessi áhersla á ofbeldi sem verknaðarþátt er úrelt og endurspeglar ekki þann veruleika sem þolendur brotanna upplifa. Sú staðreynd þarf að endurspeglast í löggjöfinni. og með því að víkka út nauðgunarhugtak laganna og skilgreina þessi brot sem nauðgun er viðurkennt að þungamiðja brotanna er að samræði og önnur kynferðismök fara fram gegn vilja þolanda, án samþykkis hans. Þessi útvíkkun á nauðgunarhugtakinu er í samræmi við þá vitund sem orðið hefur í þjóðfélaginu á undanförmum árum þess efnis að það er ekki ástand þolandans sem á að vera til umræðu. Það sem skiptir höfuð máli er að gerandinn ber einn ábyrgð á því broti sem um ræðir og ætti ekki að komast undan því að vera kærður fyrir nauðgun út af þeirri ástæðu einni að þolandinn gerði sér litla eða enga grein fyrir brotinu þegar á því stendur.

Það sem hefur reynst erfitt í kynferðisbrotamálum er sönnun brotanna. Það er þó rétt að taka undir það sem kemur fram í athugasemdum frumvarpsins að þau vandkvæði verða ekki nema að litlu leyti leyst með breytingum á ákvæðum hegningarlaga. Sönnun í kynferðisbrotamálum er erfið auk þeirrar grundvallarreglu að maður telst saklaust uns sekt hans er sönnuð. V-dags samtökin mælast ekki til að þeirri grundvallarreglu sé hnekkt en fagna öllum þeim úrlausnum sem gætu auðveldað sönnun í þessum viðkvæma brotaflokk. Það sem hefur reynst erfiðast að sanna eru nauðganir sem framdar eru þegar þolandi gerir sér ekki grein fyrir brotinu vegna rænuleysis eða annarra andlegra annmarka (sem skv. núgildandi löggjöf kallast misneyting). Með það fyrir augum ber að fagna þeirri réttarbót sem hlýst af þeirri víðtæku skilgreiningu á nauðgunarhugtakinu sem um ræðir. Með því má nefnilega ætla að aðilar sem og lögregluþyriföld og dómáram líti alltaf alvarlegum augum á nauðganir, burt séð frá því hvernig

hún var framkvæmd. Það gæti leitt til þess að færri nauðgunarmál verði að fella niður þar sem þau þykja ekki líkleg til sakfellingar. Það má rökstyðja með því að ef að löggjafinn viðurkennir að um samskonar brot er að ræða, hvort sem skilgreint ofbeldi er til staðar eður ei, munu t.d. þolendur veigra sér síður til að leita réttar síns vegna þeirrar smánar sem fylgir því að ekki er talið að um nauðgun sé að ræða og að áherslan vegna brotsins er á ástandi þolanda. Með því að löggjafinn viðurkenni að um samskonar brot er að ræða, og það er ekki skilgreint eftir því ástandi sem þolandi var í, má vona að þolendur muni eiga auðveldara með að kæra brotið fyrir, sem getur oft á tíðum leitt til auðveldari sönnunarfærslu.

Í samfélaginu hafa lengi heyrst þær raddir að refsingar fyrir kynferðisbrot séu of vægar og V-dags samtökin taka undir þá gagnrýni. Hins vegar hafa þær gagnrýnisraddir beinst of mikið að dómstólunum sem er ekki tækt vegna þess fordæmis sem dómstólar fylgja. Hins vegar er það löggjafinn sem hefur tækifæri til að varpa alvarlegra ljósi á kynferðisbrot og hafa þá í leiðinni áhrif á refsingar. Í frumvarpinu er einnig lagt til að lögfest verði sérstakt ákvæði um nokkur atriði sem virða skuli til þyngingar þegar refsing fyrir nauðgun er ákveðin og einnig er lagt til í frumvarpinu að lögfest verði ákvæði um ítrekunarheimild sem getur þá leitt til refsihækkunar. Með því er vilja löggjafans um alvarleika brotanna komið á framfæri við dómstóla sem er fagnaðarefni.

Það er von V-dags samtakanna að frumvarp þetta fái brautargengi á Alþingi m.a. vegna þeirrar aukinni virðingar sem í því felst gagnvart þolendum kynferðisbrota sem sendir þau mikilvægu skilaboð til samfélagsins að kynferðisbrot eru ekki þolendum að kenna.

Stjórn V-dags samtakanna

2. nóvember 2006